

Kersnikovo, Vekoslavo Oblakovo, Franjo Hausmanovo, Ljudmilo Gomilščakovo, in še sedaj v naši sredini živečo Lujizo Pesjakovo.

Slovstvo je sicer pri nas le postranska zabava poleg dejanskega vsakdanjega dela in vendar ima svojo važnost, ako se v obzir vzamejo sorodna plemena slavjanska in ako se vedno dela v duhu vzajemnosti slavjanske na jugu in na severu.

Nam v Ljubljani je posebno treba po znanstvenih načelih umno osnovanega dekliškega zavoda za narodno izobraženost, o katerem predmetu bi danes preobširno bilo govoriti, toraj gledé na važnost blagonosnega delovanja ženskega spôla še vam naj navedem pesnikove besede:

Žene spoštujte, sadé nam umetno
Cvetlice rajske v živetje posvetno,
Sladke ljubezni napletajo vez
Pod zagrinjali navade ljubljive
Krasnega čutljeja plamene žive
Skrbno redijo z ročico nebes.

Jaz pa še dostavljam: Naj naše domorodkinje slovensko nježno občutljivost združijo z ameriškansko praktičnostjo in rojena bode zedinjena srečna Slovenija.

Krajepisne stvari.

Suhorje.

Etimologična črtica. *)

Dragi čitatelji „Novic“ naj mi dovolijo, da ob kratkem razjasnim napačno razlaganje in nepravilno pisavo imena Suhorje (vasí na Notranjskem). Nek etimolog slovenski razlaga to imé od suhega kraja. Jasno je ko beli dan, da Suhorje (pravl. Suhorja) v primeri z drugimi kraji na Notranjskem, malo vé o suši. Na južni strani te vasi teče Suhorca, na severni pa znamenita Reka. Na malem prostoru ima kraj tudi dovelj „izvirkov“, ki v največi suši ne presahnejo, na priliko: v Javorji, Rebrnicah, Stražci, na Pojalah, Nabrecah itd. Lepa zelena gruda vidi se tudi ondi, kjer je sekira z lesom hudo gospodarila. Da vsa okolica bila je ob času, ko so se prvi Slovenci ondaj naselili, veliko bolj z grmovjem obraščena kakor zdaj — toraj manj suha, je verjetno. Kraj, kjer je dovelj vrelcev, — popolnoma obledinjen (obraščen) z nasajenimi gaji vsakovrstnega žlahnega sadja in lepimi vinogradi, kjer je ves prizor tako rekoč priljubljeno romantičen, kaže dovelj, da treba iztolmačiti imé Suhorje iz kakovega družega vira. Jaz bi to imé razlagal naravno od Suhorce, potoka, ki izvira na južni strani Ostrožnegabrda. Vije se na dalje ob ostrožkem gozdu, kjer je že tako močan, da obrača trem mlinarjem velika kolesa. Rahlo šumlja pod suhorsko vasjo bolj v dolgozasukanih tirih ili strugah, ter se pod vasjo Bujami z mirnim tekom v Reko zliva. — V novi knjižici bral sem na eni strani Suhorje, a na drugi „v Suhorju“. O tej veliki in skoraj zastarani napaki govoril sem z nekim gospodom, ki v tej struki včasi ktero vgane, a on me zavrne in pravi: „jaz razlagam Suhorje, enako kakor Zagorje, Primorje itd., toraj v Zagorju, Suhorju, Primorju. Evo vam logike, o etimologiji slovenski! Ako ljudstvo izgovarja: Matenje vas, Burje, Šturje, Suhorje, namesti Matenjavas, Burja, Šturja, Suhorja itd., ravno tako napačno Zagurje, Primurje, namesti Zagorje, Primorje; bomo mar tudi tako po prostorečju pisali?

*) Velečenjenemu g. Davorinu Trstenjaku in tudi drugim v razsodbo.

Suhorja leži na vrhu hriba, iz kterega se lahko vidi na severni strani vsa lepa reška dolina, na južni pa globoko požlebbe: Padež in Suhorca. Predlog „na“ velja tukaj v pravem slovničnem pomenu, in tudi ljudstvo ga upotrebuje čisto pravilno: na Suhorji, na Suhorju, nikdar pa: v Suhorju ali na Suhorju.

Vovk.

Slovenske uganjke

in njihov pomen za slovensko mitologijo.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje in konec.)

VII.

*Kolo letélo
Od jutra do noč,
Večer se je strlo,
Pa vendar drugoč
Blo drugi dan celo,
In spet se potoč'.*

Kaj je to?

Ta uganjka pomeni solnce. Ni mi treba obširniše dokazovati, da so si vsi stari narodi solnce mislili kot tekajoče kolo. Pa tudi blisk so si stari Slovenci mislili kot ognjeno kolesce, kar potrjuje sledeča uganjka:

VIII.

*Smuk — smuk — Kam zletí,
Kolosuk, Tam gorí! —
Kaj je to?*

Že pri starih Grkih najdemo v Iksionovem mitu, ki je privezan s kačami (simboli bliska) na ognjeno kolesce, ki se suče v zraku, — predstavo, da so si mislili blisk kot hitro sukajoče se kolesce, ktero smukne z neba na zemljo, ¹⁾ in enake nazore je našel Kuhn ²⁾ pri starih Indih in Schwartz ³⁾ pri Germanih.

Tudi stari Noričani so si mislili blisk kot kolesce, ker na noriških penezih, ⁴⁾ najdenih v Lembergu, 2 uri od Celja proti dobernskimi toplicam (Bad Neuhaus) se vidi na aversi ljuta možka glava, na reversi konj, tudi simbol boga groma, nad konjem kolesce, pod konjem pa Perunovo kladvo; in pa Perunov prôtek (Blitzruthe); blisk naimer. Polaci še dandanes blisk imenujejo „Perunov prątek“, Peruns (eiserne) Blitzruthe. Boga groma in bliska so si mislili Slovani tudi kot nebeskega kovača, kateri kuje blisk na naklu, kar potrjuje sledeča uganjka:

IX.

*Star kovač, —
Ropotač, — (variant: Godernjač)
Z železnim maclom,
S silnim naklom,
Šibe kuje,
No kaznuje
Grešni svet.*

Kaj je to?

Pri Rusih se nebeski kovač veli Kuzma Demjan, ⁵⁾ ki je ubijalec zmaja, pozoja; primeri staroslov. КОУЗНЬ (kuzn') res e metallo cuso factae, КОУЗНЬЦЬ (kuznec') faber, kovač. Demjan gotovo ni druga nego Dimjan, ker v ruskih narečjih pomenja démit, dimit,

¹⁾ Primeri Jakoby „Myth. Wörterb.“ sv. Ixion. ²⁾ Kuhn „Die Mythen von der Herabhöhlung des Feuers“ str. 21. ³⁾ Schwartz „Heutige Volksglaube“ str. 20. ⁴⁾ Obrazce glej pri dr. Fr. Pichler „Repert. steir. Münz.“ fig. 50. 51. ⁵⁾ Potebnja „o myth. značenj.“ stran 10.